

Відповідно на сучасному етапі пропонується розробити комплексний підхід до формування концепції дизайну архітектурного середовища українського села на основі принципів модернізації та спадкоємності архітектурного простору населеного місця.

1. *Архітектурно-просторова організація сіл: Питання реконструкції* / К. Бистряков, Л.Г. Литвинов, Ю.Ф. Хохол. – К.: Будівельник, 1991. – 98 с. 2. *Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра.* – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 300 с. 3. *Аграрна реформа в Україні // Законодавчі акти і нормативно-методичні документи (1996-1999) / За ред. акад. УААН М.Зубця.* – К., 1996. – 332 с. 4. *Журнал “Особняк”.* – № 4 (35). – К., 2004. – С. 27 – 31. 5. *Журнал “Особняк”.* – № 2 (33). – К., 2004. – С. 72 – 73. 6. *Капак М.М. Традиції та відродження “зеленого” туризму в Прикарпатті // Журнал “Особняк”.* – № 2 (29). – К., 2003. – С. 30-34. 7. *Буравченко С., Чижевський О. “Скляна” архітектура // Журнал “Особняк”.* – № 4 (31). – К., 2003. – С. 16 – 23.

УДК 711

О.В. Сінкевич

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну архітектурного середовища

АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ В ІСТОРИЧНО СФОРМОВАНУ МІСЬКУ СТРУКТУРУ М.РІВНОГО СУЧАСНИХ ТЕАТРАЛЬНО-ВИДОВИЩНИХ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД

© Сінкевич О.В., 2014

Досліджено театральну мережу м. Рівного XVIII–XX ст. Розглянуто особливості формування сучасного простору для масових видовищ та театральних дійств.

Ключові слова: сценографія, театральньо-видовищний комплекс, глядацький зал, об'ємно-планувальна схема, амфітеатр.

The article examines theater network of Rivne in XVIII–XX century and prospects the features of formation of modern space for public events and theatrical performances.

Key words: scenography, theater and entertainment complex, auditorium, space-planning scheme, amphitheater.

Постановка проблеми

Усвідомлення цінності та збереження культурної спадщини справедливо вважається показником рівня розвитку суспільства. Дослідження об'єктів національної культури є одним із основних завдань науковців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Сьогодні відчувається певний дефіцит фахової наукової літератури з вивчення архітектури театральньо-видовищних будівель і споруд на Волині. Деякі описи цих споруд знаходимо у працях О. Прищепи, С. Степанюк, Я. Поліщука, І. Жилінського, В. Проскуракова.

Формулювання цілі статті

Метою статті є дослідження театральної мережі міста Рівного та пошук ділянок у місті, які можуть підходити для проектування сучасних театральньо-видовищних комплексів. Дослідження ґрунтується на пошуку історичних місць, де відбувалися театральні видовища, а також на існуючому містобудівному стані м. Рівного.

Виклад основного матеріалу

Волинь має давні, хоча й призабуті сьогодні театральні традиції. Саме м.Острог у XVI ст. був основним і найбільшим центром, де зосереджувалася і розвивалася релігійна драма та шкільний театр у XVIII ст. На Волині народилася і виросла Урсула Франциска Радзивілл, яку сьогодні вважають першою жінкою-драматургом у Польщі та Білорусії. Згодом вона відкрила один із перших у Речі Посполитій професійний театр у Несвіжі. Вагомий внесок у театральне життя Житомира зробив Юзеф Ігнацій Крашевський – поет, драматург, філософ, художник та суспільний обіймав діяч. У 1853–1859рр. він займав посаду директора міського театру у Житомирі. Стаціонарні театральні будівлі почали з'являтися на Волині у кінці XVIII ст. Відомо, що у 1784 році у м. Дубно було споруджено дерев'яне приміщення міського театру, що був за розмірами більшим ніж у Варшаві. Керував цим театром запрошений із Польщі Войцех Богуславський.[1] У Рівному не було окремої спеціалізованої стаціонарної театральної споруди. Відомо, що для різних мистецьких заходів довгий час використовували приміщення у палаці Любомирських у Рівному. У залі на першому поверсі відбувалися різні зібрання мешканців Рівного, влаштовували концерти та вистави [3].

Театральний гурток Рівненської української гімназії для більших музично-вокальних імпрез винаймав залу кінотеатрів “Новий Світ” або залу театру Зафрана. Театральна студія А. Демо-Довгопільського для проведення концертів, ревію, розважальних вечорів та вистав-одноактівок із української класики орендувала кінотеатри “Новий світ” або “Арс” на вул. Поштової та кінотеатр “Ампір” (Бернта, згодом “Партизан”), будівлю якого було недавно знесено [1].

Проте, для театралізованих видовищ у Рівному використовували не лише споруди, а й міські простори. 1778 року князь Ю. Любомирський, який володів на той час містом Рівне, дозволив громадянам у своєму гаю (нині вулиця В. Чорновола) влаштовувати народні розваги: обжинки, свято Івана Купала, Великодні гуляння. Тут діяв манеж і містився театр, яким керував польський комік і актор З. Мілевський. На його сцені виступали і заїжджі мистецькі колективи із Польщі, а іноді й мешканці міста з вертепною скринькою. Ще одним культурним осередком була територія садиби Любомирських на “Гірці”. Особливо поживали культурне життя міста Великі торги волинські, а саме місто Рівне утвердилося як головний центр торгівлі Волинського воєводства. Цей захід проводився наприкінці літа впродовж 1930–1938 рр. Сюди з'їжджалися учасники не лише з Волині, а й з усієї Польщі та інших західних країн. У Рівному було відведене спеціальне місце, де споруджувалися галузеві павільони. Завдяки Торгам парк на “Гірці” став улюбленим місцем відпочинку рівнян. Тут споруджували містечко атракціонів, кінозал, кав'ярні, вар'єте, танцмайданчик. Розміщувався тут і літній театр. На його сцені виступали з гастролями театральні трупи, грав джазовий оркестр. За роки фашистської окупації територію парку було занедбано. Проте вже у травні 1946 року за відбудову літнього театру взялася Рівненська філармонія. В травні цього ж року у парку з'явився літній театр на 600 місць, який працював як концертний зал філармонії. У 1952 році було зведено кінотеатр ім. Шевченка на 610 місць, який, на жаль, не зберігся до наших днів, оскільки на початку 90-их споруду було визнано аварійною, і невдовзі вона зникла під ковшами бульдозерів. У 1967 в парку було оновлено та розширено літню сцену на 2000 місць [2].

У дещо гіршому стані перебував парк на “Грабнику” (до речі, теж спадщина князів Любомирських). У довоєнний період тут також проходили виставки досягнень народного господарства. У 80-ті рр. на місці колишнього парку збудували Палац піонерів й розпочали створення парку для дітей та молоді. Нетиповий проект розробили київські архітектори та затвердило найвище керівництво області. Центральною спорудою парку мав стати амфітеатр та тридцятиметрова вежа, яку називали “костровою”. Головною спорудою мав бути власне сам палац із величезними залами. Навпроти запланували музичну школу, а ближче до цвинтаря “Грабник” мали побудувати спортивний комплекс із спортзалом та басейном, станцію юних техніків, автодром тощо. На місці колишнього парку запланували каскад водойм із фонтанами, а посередині – відкритий амфітеатр для глядачів, навпроти якого мала височіти тридцятиметрова вежа. Сцена розміром 20x10 метрів з північного боку оточена 13-ма рядами глядацьких місць, розташованих півколом. За проектом амфітеатр мав трансформуватися у відкритий кінотеатр. Для цього було запроєктовано приміщення для пересувної кіноустановки та перемоточної. Щодо “кострової башти”, то ані вона, ані все, що було зведено навколо неї, зокрема новий гардероб та підземні туалети так жодного разу не було використано за призначенням [4].

Рис. 1. Рівне, XVIII–XIX ст.

- – спеціалізовані театральні споруди
- – пристосовані театральні споруди та приміщення
- – під відкритим небом (на площах, вулицях)
- – амфітеатри, літні театри

- 1 – Рівненський палац князів Любомирських
- 2 – Тополевий гай

- 1 – Театр Зафрана
- 2 – Кінотеатр “Ас” (“Новий світ”)
- 3 – Кінотеатр “Інтим” (“Ампір”, “Новини”)
- 4 – Єврейський театр
- 5 – Літня сцена
- 6 – Театр залізничників

Рис.2. Рівне, перша пол. XX ст.

Рис. 3. Рівне, друга пол. XX ст.

- 1 – Рівненський музично-драматичний театр
- 2 – ляльковий театр
- 3 – літня сцена у парку ім. Т.Г.Шевченка
- 4 – амфітеатр

Рис. 4. Фрагмент дипломного проекту на тему “Дизайн просторово-дійової організації, благоустрою і сценографії театрально-видовищного комплексу для музично-рокових концертів і вистав в м. Рівному”, керівники проф. В.І. Проскураков, доц. Б.В. Гой та асп. О.В. Сінкевич

У 2013 році на кафедрі дизайну архітектурного середовища студентка Н. Рудак під керівництвом В.І. Проскуракова та аспірантки О.В. Сінкевич виконала бакалаврський проект за темою “Дизайн просторово-дійової організації, благоустрою і сценографії театрально-видовищного комплексу для музично-рокових концертів і вистав в м. Рівному”. Для втілення ідей театрально-видовищного комплексу було обрано ділянку парку біля Палацу дітей та молоді. Головна концепція проекту – відновлення видовищної функції парку та побудова просторово-дійової організації ландшафтними засобами. Амфітеатр, що розміщувався на головній осі парку, запропоновано реконструювати та розвинути, саму ж вежу – реконструювати та змінити її першочергову функцію. “Кострову” вежу переплановано всередині під кафе, сходові клітки з 1-го до 6-го поверху забрано для збільшення площі, а зовні влаштовано 2 ліфти. На 7 поверсі будуть розміщені прожектори для освітлення сцени, а на останньому поверсі – оглядовий майданчик для відвідувачів. Оскільки територія парку знаходиться на пагорбі, із майданчика відкриватиметься чудовий краєвид.

Територію парку поділено на функціональні зони; виділено дві площі, на яких будуть розміщуватись збірні сцени для проведення фестивалів та театральних вистав. На ділянці також запроєктовано сцену-павільйон з підземними приміщеннями. Його дах покритий газоном, який слугує амфітеатром. Містобудівне розташування якнайкраще підходить для театральновидовищного комплексу, оскільки ділянка знаходиться близько центральної частини міста, безпосередньо біля Палацу дітей та молоді, музичної школи №2, Рівненського державного гуманітарного університету та його гуртожитків.

У бакалаврській роботі “Дизайн архітектурно-просторово-дійової організації плейхаусу по вул. Кіквідзе у м. Рівному” Я. Паламар запропонував концепцію розвитку нового типу видовищної споруди – плейхаусу на місці, яке історично пов’язане із видовищами. Насправді на цьому місці на березі річки Устя було побудовано один із перших кінотеатрів у місті – кінотеатр “Ампір”, згодом “Партизан”. Його приміщення часто винаймали місцеві та гастрольні театральні колективи. Побудований за проектом архітектора Федора Бурого, кінотеатр мав велику залу зі сценою та оркестровою ямою, партером на 476 місць і 6 лож.

Об’ємно-планувальна схема проєктованого плейхаусу є асиметричною у плані, всі приміщення, а саме: головний зал, фойє, виставковий зал, конференц-зал, технічні та допоміжні приміщення розташовано в одному рівні. Цікавим є генплан: головним фасадом споруда спрямована до річки та центру міста. Дах головного залу слугує амфітеатром для відкритого театального простору на площі біля театру. З північного фасаду споруди розміщена мала театральна сцена з можливістю трансформації у відкритий кінотеатр. Суттєвим недоліком та містобудівним фактором, що сприяв занепаду кінотеатру “Партизан”, було його розташування (біля транспортного моста та залізничної колії) та відсутність пішохідних та візуальних зв’язків з центральною частиною міста: адже щоб потрапити до головного входу, потрібно було спускатися сходами з транспортного мосту. Ці містобудівні недоліки було запропоновано виправити таким прийомом – підхід до площі перед плейхаусом та головного фасаду з двох широких мостів, які є логічним продовженням вулиць Пересопницької та Соборної – так складається відчуття, що вулиця сама виводить до площі перед плейхаусом.

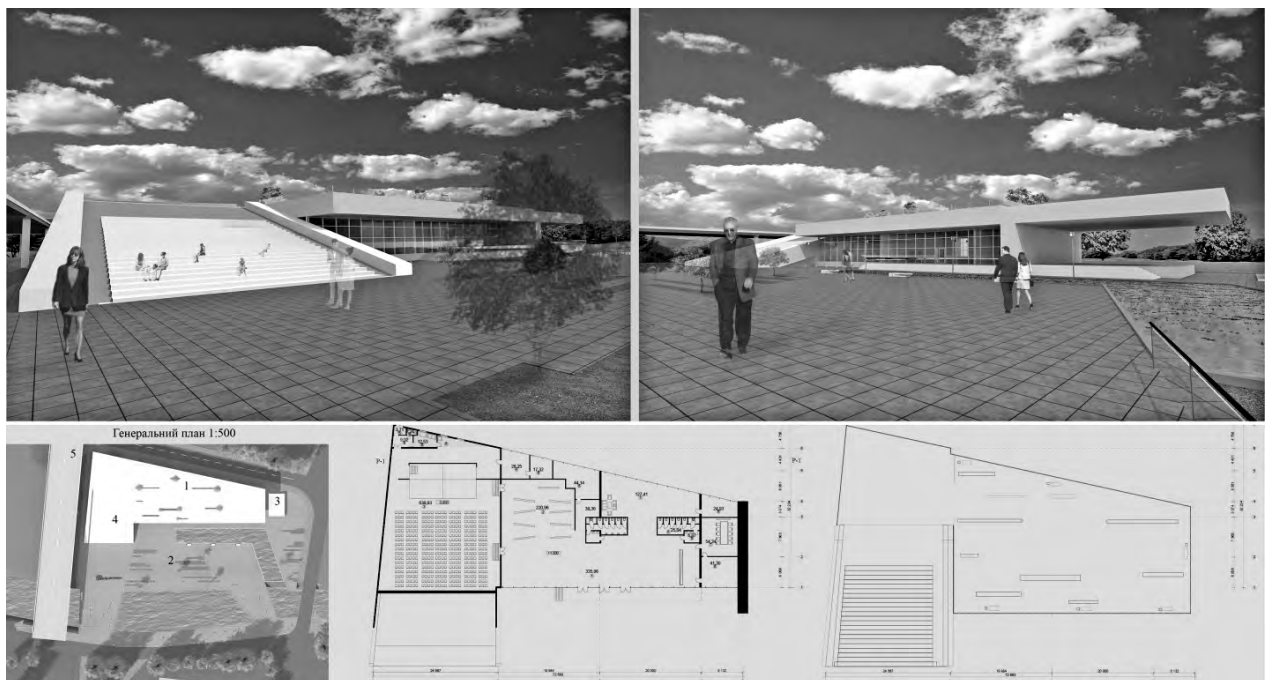

Рис. 5. Фрагмент дипломного проєкту на тему “Дизайн архітектурно-просторово-дійової організації плейхаусу по вул. Кіквідзе у м. Рівному”; керівники професор В.І. Проскураков та асп. О.В. Сінкевич

Висновки

Сьогодні у місті Рівному існує проблема реабілітації окремих територій у центральній частині міста, оскільки занедбані міські простори часто є потенційно привабливими для інвесторів, які не завжди мають на меті створення єдиного просторового рішення, яке б враховувало історико-культурне та архітектурне підґрунтя. У бакалаврських проектах, що було розроблено на кафедрі дизайну архітектурного середовища, було застосовано два різні підходи до створення видовищного простору. Перший – просторово-дійова організація театральньо-видовищного комплексу, що засобами ландшафтного дизайну та сценографії створює динамічне середовище для проведення рокових концертів та вистав, а також різноманітних фестивалів, шоу та урочистих подій. Другий – проект камерного театального простору – плейхаусу з гнучкою планувальною структурою внутрішнього простору, розвитком площі та інтеграцією театальної функції у міське середовище. Обидва проекти реального спрямування присвячені реконструкції та відновленню втрачених видовищних просторів та ландшафтів.

1. Жилінський І. *Історія театального мистецтва Рівненщини*. – Рівне: Видавець О. Зень, 2009. – 660 с. 2. Калько С. *Сентементальна прогулянка рівненським парком [ім. Т. Шевченка]* / С. Калько // *Сім днів*. – 1999. – 28 трав. – С. 4. 3. Луц В., Леонова Л. *Пожежа палацу Любомирських у Рівному на сторінках місцевої преси і документів з державного архіву Рівненської області. Архітектурна спадщина Волині: зб. наук. пр. / Нац. ун-т водного господарства та природокористування, Каф. архітектури*. – Рівне, 2012. – Вип. 3. – С. 170–176. 4. Несенюк М. *Діти “Кострової бапти”* // *Рівне Вечірнє*. – 2011. – № 92. <http://www.rivnepost.rv.ua/showarticle.php?art=029938> 5. Поліщук Я.О. *Рівне. Мандрівка крізь віки: нариси історії міста-вид.2-ге, доповн.* – Рівне: Волинські обереги, 2009. – 300 с. 6. Проскураков В.І. *Архітектура українського театру. Простір і дія.: Монографія*. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2001. – 564 с.